

Norske leger mot atomvåpen

Nr. 1 • 2018 • Årgang 36

En nobel helg Nobelpristalene NLAs landsmøte 2018

En tryggere verden
uten atomvåpen

INNHold

- 03 Hvor går stien videre?
- 04 En nobel helg
- 06 Et nytt engasjement
- 10 Atomvåpnenes historie vil ta slutt
- 13 La dette være starten på slutten for alle atomvåpen!
- 16 To tusen fakler for fredsprisvinnerne
- 17 Hva om Oslo ikke lenger fantes?
- 18 Juridiske perspektiver på atomvåpenforbudet
- 19 Nedrustningsresolusjoner i FNs førstekomite 2017
- 21 Styrets forslag til lovendringer, Landsmøtet 2018
- 22 NLAs landsmøte 2018

Medlemsbladet for Norske leger mot atomvåpen
ISSN 0808 2111

REDAKSJONEN John Gunnar Mæland og Saima Naz Akhtar
NLAS SEKRETARIAT Leder Saima Naz Akhtar, akhtar@legermotatomvapen.no, 460 50 217
DESIGN OG TRYKK Fagtrykk Trondheim
OPPLAG 900 eksemplarer
FORSIDEBILDE "The Nobel Peace Prize 2017". Nobelprize.org. Nobel Media AB 2014
IPPNW CENTRAL OFFICE
339 Pleasant Street, Malden, MA
02148 USA.
Tlf. 617-868-5050, fax 617-8682560
E-POST ippnwbos@ippnw.org
Ex.dir. Michael Christ: mchrist@ippnw.org
www.ippnw.org

MEDLEMSKONTINGENT

Leger: 300,-
Studenter: 100,-
Konto nr.: 3060 24 20376
www.legermotatomvapen.no

Er du ikke medlem?

Ta kontakt med
info@legermotatomvapen.no

Hvor går stien videre?

2017 har vært det mest begivenhetsrike atomvåpenåret på lenge. Med forbudsavtalen i havn og Nobels fredspris til ICAN ble det en hektisk avslutning på året. Men for et år det var!

Personlig var det nesten deilig å ringe julen inn på hospitalet etter to måneder med «fredsprispermisjon». Man lander virkelig med begge beina godt plantet på jorden når hverdagen på sentraloperasjonen setter inn. Etter ett slikt år innser man at stien tar deg sjelden dit du tror.

For NLA blir 2018 et veldig spennende år. Etter at regjeringen la fram et statsbudsjett der nesten alle freds- og nedrustningsorganisasjoner ble kuttet til beinet var vi så heldige å ha Venstre med på laget. Partiet sikret NLA og ICAN Internasjonal en støtte på to millioner kroner hver i budsjettforhandlingene for 2018. Vi har nå en helt annen økonomisk ramme å arbeide innenfor. Dette åpner mange mulighetsrom.

Styret har i første omgang bestemt seg for å ansette en daglig leder i NLA som vi i skrivende stund er i gang med å intervju. Jeg er sikker på at vi vil ende opp med en veldig god kandidat. Daglig leder vil ha administrative oppgaver for styret, samt arbeide med politisk påvirkning og videre nettverksbygging både nasjonalt og internasjonalt. En viktig del av porteføljen vil være videreføring av ICAN Norge og å koordinere sivilsamfunnet her hjemme, slik at vi kan alle dra lasset i samme retning. Det blir spennende å se hvordan man klarer å balansere arbeidsoppgavene. Det er viktig for NLA sin del, for å sikre støtte over statsbudsjettet også neste år, at NLA får en tydelig profil.

Ett av våre fokusområder det kommende året vil være å øke medlemstallet. Økt medlemstall vil styrke vår sak. Flere medlemmer vil også gi større kontingentinntekt som er frie inntekter vi kan bruke slik det passer oss. Regjeringens kutt de siste årene i frivillige-, freds- og nedrustningsorganisasjoner har vist at ingen er trygge. Vi trenger å bygge opp en viss likviditet som vi kan bruke ved trangere økonomiske tider. Dette må til for at organisasjonen skal overleve på sikt.

Økt medlemstall og mange engasjerte mennesker er noen av argumentene for at styret nå ønsker å åpne for støttemedlemskap i NLA for andre enn leger og legestudenter. Det har vært mange ønsker fra andre om å kunne melde seg inn i organisasjonen. Dette forutsetter vedtak om lovendringer på landsmøtet 2018 og er annonsert et annet sted i bladet. Landsmøtet som i år vil finne sted i Bergen, er en viktig møtearena for medlemmene. Det blir et flott program med faglig innspill og spennende temaer, og vi håper å se så mange som mulig av dere der.

SAIMA NAZ AKHTAR
LEDER
NORSKE LEGER MOT
ATOMVÅPEN

En nobel helg

Tildelingen av fredsprisen 2017 til ICAN ble et ytterlige høydepunkt i et fantastisk år for det humanitære nedrustningsinitiativet. Vedtaket 7. juli om forbudsavtalen TPNW – som forbyr atomvåpen på linje med andre masseødeleggelsesvåpen – er nok den viktigste hendelsen dette året, men fredsprisoverrekkelsen 10. desember kom som en god nummer to.

Som julekvelden på kjerringa

Da det tidlig i oktober ble kjent at ICAN var årets fredsprisvinner, måtte de norske samarbeidspartnerne raskt legge jubelen til side og starte en hektisk planlegging av arrangementene knyttet opp mot pristildelingsseremonien i Oslo rådhus 10. desember. Ved en skjebnens lune var kontoret til ICAN Norge akkurat da i ferd med å avvikles, etter at NLA hadde strukket egne ressurser til det ytterste for å forlenge funksjonstiden til daglig leder Anne Marte Skaland.

De norske arrangørene får velfortjent takk under ICAN Campaigners Meeting. I midten i lyseblå skjorte: NLAs leder Saima Akhtar. Foto: Kristian Ruff.

Men mange gode krefter la seg straks i selen og dannet en koordineringsgruppe for planlegging av arrangementene. Norsk folkehjelp vedtok å finansiere en to måneders prosjektlederstilling og valget falt på Thea Katrin Mjelstad, som året før hadde

jobbet som frivillig i ICAN Norge, og som hadde tatt aktivt del under forbudsforhandlingene i New York. Kristin Obrestad fra Folkehjelpa gikk også inn i dette arbeidet. Sigrid Heiberg, tidligere kampanjemedarbeider i ICAN Norge, vendte hjem fra studieopphold i Berlin for å tilby sin assistanse. NLA stilte for sin del med leder Saima Akhtar, som tok delvis permisjon fra sin jobb på Haukeland sykehus i denne forberedelsesfasen. Videre deltok Stine Rødmyr fra Nei til atomvåpen og Tuva Grimsgaard fra Norges Fredsråd i koordineringsgruppen. Grethe Østern fra Norsk folkehjelp som denne høsten befant seg i Genève, ble en viktig koordinator opp mot ICANs internasjonale styringsgruppe.

Her var mange oppgaver som skulle løses på kort tid: mottak og bosted for de mange tilreisende; fordeling av det begrensede antall reserverte plasser til Nobelprisarrangementene; planlegging av sidearrangementer av både faglig og sosial karakter; kontakt med presse mm. En stor usikkerhetsfaktor var økonomien og en annen var hvor mange tilreisende som ville komme til Oslo.

Et fullspekket program

Man kan trygt si at planleggerne kom ned stående på begge beina. Det ble et

fullspekket program over fem dager som ivaretok både de mest prominente gjestene og de mange andre ICAN-støttespillerne som ønsket å ta del i denne begivenheten. Omlag 250 tilreisende ble huset både privat og i hoteller. Langt fra alle som ønsket det, fikk plasser «innenfor» de offisielle arrangementene, men det ble laget gode alternative løsninger. Omkring 200 ICANere så seremonien i Oslo Rådhus på storskjerm i Fredssenteret. De mange som ikke ble tilgodesett med plass på banketten på Grand, fikk opplevelsen av å gå i fakkeltog med påfølgende livlig kampanjefest på Rockefeller. Og som en bonus ble alle invitert til en spesialvisning av filmen The Bomb med levende musikk samme sted søndag ettermiddag.

Innimellom ble det tid til litt byvandring, ulike foto-anledninger og – ikke minst – uformell sosial kontakt på utestedet Brygg langt inn i de sene nattetimer.

NLA-veteraner setter hverandre stevne under IPPNW-middagen. Fra venstre: Jon Reitan, Mons Lie, Kirsten Osen, Otto W. Steensfeldt-Foss, Dagmar Sørbøe og Einar Kringlen.

Foto: John Gunnar Mæland

JOHN GUNNAR MÆLAND
STYREMEDLEM
NORSKE LEGER MOT
ATOMVÅPEN

Beatrice Fihn og Tilman Ruff med Nobelprismedaljen og diplom.
Foto: Kristian Ruff.

Et rikholdig program

I tillegg til de offisielle nobelpris-arrangementene, ble det arrangert en rekke seminarer og andre møter. Fredag 8.12. gikk NLA sammen med Norges Røde Kors og Norsk medisinstudentforening om seminaret *What*

if Oslo was no more (se egen sak). Samme kveld inviterte NLA tilreisende og lokale IPPNW-medlemmer med familie til et uformelt aftenmåltid på Legenes hus. Her traff unge og eldre leger hverandre til hyggelig samkvem. Anledningen ble også benyttet til å overrekke avgåtte organisasjonssekretær Anne Marte Skaland et litografi som takk for hennes fantastiske innsats for ICAN Norge og NLA.

På lørdag 9.12. ble det holdt et kort *IPPNW-møte* i Norsk Folkehjelps lokaler før ICAN samlet sine tropper til et *ICAN Campaigners Meeting* om ettermiddagen i samme lokaler. Deretter ble det arrangert en økumenisk fredsgudstjeneste i Trefoldighetskirken i regi av Mellomkirkelig råd og Norges kristne råd.

Søndag 10.12. var preget av *Nobelprisseremonien* i Oslo Rådhus, hvor tre kvinner holdt tre sterke taler,

alle gjengitt i sin helhet i dette nummeret. Talene vakte begeistring, noe hyppige klappsalver fra publikum i salen demonstrerte for de mange millionene som fulgte tildelingen på TV. Om ettermiddagen var det *appeller og musikkinnslag på Jernbanetorget*, blant andre ved ICAN Norges tidligere medarbeidere Anne Marte Skaland og Nosizwe Baqua, før et rekordstort fakkeltog beveget seg oppover Karl Johan til Grand hotel (se egen sak). Her ble prismottakerne Beatrice Fihn og Setsuko Thurlow hyldet av folkemengden i den kalde desemberkvelden.

Mandag 11.12. inviterte Nei til atomvåpen og Juristenes utdanningscenter til et *seminar om den nye forbudsavtalen mot atomvåpen* (se egen sak).

Tirsdag 12.12. var alle ICAN-medarbeidere invitert til åpningen av Fredscenterets utstilling: *Ban the Bomb*, som forteller om menneskenes forhold til atomvåpen både før og nå og hva ICAN gjør for å avskaffe atomvåpen. Denne utstillingen skal stå i ett år.

Sentrale IPPNW-deltakere blander seg med fordums gjester på Grand Café.
Foto: Kristian Ruff.

Endelig ble nobeldagene avrundet tirsdag ettermiddag med nok et seminar, denne gang i regi av Agenda: *Fredsprinsach – Atomnedrustning, hva nå?*, hvor blant andre Susi Snyder (ICAN Nederland) og Nick Ritchie (Universitetet i York) innledet, med en påfølgende diskusjon blant norske politikere. De gjenværende ICAN-aktivistene følte nok behov for avkobling etter fem intense dager i Oslo.

Et nytt engasjement

Tale av leder av Den Norske Nobelkomite Berit Reiss-Andersen, Oslo, 10. desember, 2017

Deres Majesteter, Deres Kongelige Høyheter, ærede prisvinnerrepresentanter, Deres eksellenser, ærede gjester, mine damer og herrer.

The International Campaign to Abolish Nuclear Weapons (ICAN) er tildelt Nobels Fredspris for 2017. På vegne av Den norske Nobelkomite er det med stor glede jeg kan gratulere ICAN med fredsprisen.

ICAN mottar prisen for sitt arbeid med å påpeke de katastrofale humanitære konsekvensene av enhver bruk av atomvåpen og for sin banebrytende innsats for å få traktatfestet et forbud mot slike våpen. ICAN har ved sin innsats gitt arbeidet for avskaffelse av atomvåpen et nytt momentum.

Årets fredspris inngår i en tradisjon av priser som har belønnet arbeid mot spredning av atomvåpen og for kjernefysisk nedrustning. I alt tolv fredspriser er blitt tildelt, helt eller delvis, for denne typen fredsarbeid. Første gang til Philip Noel-Baker i 1959, og senest med prisen til Barack Obama i 2009. Og i år altså: The International Campaign to Abolish Nuclear Weapons (ICAN).

To dager i august 1945 fikk verden for første gang erfare atomvåpenes fryktelige ødeleggende kraft. Bombingen av Hiroshima og Nagasaki drepte momentant minst 140.000 mennesker, de langt fleste sivile. Hiroshima ble fullstendig utradert og store deler av Nagasaki ble lagt i ruiner. Men døden gjorde seg ikke ferdig i Hiroshima og Nagasaki i august 1945. Dødstallene fortsatte å stige i stort omfang i de påfølgende år og stråleskader har preget de overlevende fram til i dag.

Ødeleggelsene i Hiroshima og Nagasaki har lært oss at kjernevåpen er så farlige, og utsetter sivilbefolkningen for så mye lidelse og død, at de aldri noensinne må brukes igjen.

Dagens atomvåpen kan forårsake ufattelig mye mer skade enn de bombene som rammet Japan i 1945. I ytterste konsekvens vil en atomkrig utrydde millioner av mennesker, få dramatiske konsekvenser for klimaet og miljøet over store deler av kloden, samt destabilisere samfunn på en måte som menneskeheten aldri har erfart tidligere. Forestillingen om begrenset atomkrig er en illusjon.

Atomvåpen skiller ikke mellom militære og sivile mål. Brukt i krig vil de ramme sivilbefolkningen uforholdsmessig hardt og påføre ofrene unødig store lidelser. I tillegg er det tilnærmet umulig for sivilbefolkningen å beskytte seg mot de katastrofale virkningene av et atomangrep. Bruk, og trussel om bruk, av atomvåpen kan derfor ikke aksepteres, hverken

på humanitært, moralsk eller juridisk grunnlag.

Til tross for dette blir den globale militære maktbalansen opprettholdt av atomvåpen. Terrorbalansens logikk bygger på forestillingen om at atomvåpenes avskrekkende effekt er så sterk at ingen vil gå til angrep på en atomvåpenstat. Den avskrekkende virkning er angivelig så sterk at det alene har forhindret krig atommaktene i mellom gjennom de siste 70 år. Det empiriske grunnlaget for denne antagelsen er høyst diskutabelt. Det kan ikke hevdes med sikkerhet at avskrekkingen har virket etter sin hensikt. Jeg vil også minne om at avskrekkingspolitikken innebærer en troverdig trussel om bruk av atomvåpen. Våpnene er der for at de, om nødvendig, skal kunne tas i bruk.

Det er inngått en rekke internasjonale avtaler og traktater som begrenser besittelse og utvikling av atomvåpen, hvorav ikke-spredningsavtalen, NPT, er den viktigste. Det krever betydelig militær og politisk innsikt for fullt ut å forstå alle traktater, avtaler og folkerettslige virkemidler som regulerer nedrustning og våpenkontroll. Den politiske debatten preges av stormaktenes og mektige alliansers syn.

ICAN oppsto som en protest mot den etablerte orden. Spørsmål knyttet til atomvåpen er ikke utelukkende et mellomstatlig anliggende eller en sak forbeholdt eksperter og politikere på høyt nivå. Det er en sak som gjelder alle mennesker og der alle mennesker

er meningsberettigede. ICAN har lykkes med å skape et nytt engasjement blant vanlige folk mot atomvåpen. Kanskje er ikke organisasjonens akronym helt tilfeldig. I CAN.

ICANs hovedbudskap er at verden aldri kan bli trygg så lenge vi har atomvåpen. Dette budskapet vekker gjenklang hos millioner av mennesker som opplever at faren for atomkrig er større enn på lenge, ikke minst på grunn av situasjonen i Nord-Korea.

- Forestillingen om begrenset atomkrig er en illusjon.

Et annet sentralt poeng for ICAN er at den gjeldende folkerettslige orden er utilstrekkelig når det gjelder atomvåpen.

Det var et historisk gjennombrudd da Ikke-spredningsavtalen trådte i kraft i 1970. Den etablerte de daværende atomvåpenmaktene USA, Sovjetunionen Storbritannia, Frankrike og Kina som stater med rett til å inneha atomvåpen. Alle andre land som sluttet seg til traktaten, forpliktet seg samtidig til ikke å skaffe seg slike våpen. Atommaktene lovte til gjengjeld å innlede forhandlinger i god tro med sikte på atomnedrustning. Dette dobbeltløftet er selve kjernen

i Ikke-spredningsavtalen og begge løftene må holdes for å opprettholde avtalens legitimitet.

Mine damer og herrer, det er ikke å ta for sterkt i når jeg sier at atomvåpenstatene kun i begrenset grad har etterlevd den nedrustningsforpliktelsen de påtok seg i NPT-avtalen. Det er grunn til å minne om at tilsynskonferansen til NPT i år 2000 slo fast at avtalen forutsetter «an unequivocal undertaking by the nuclear-weapon states

to accomplish the total elimination of their arsenals leading to nuclear disarmament.» I et folkerettslig perspektiv er situasjonen altså den at både de fem lovlige atomvåpenstatene og deres allierte har påtatt seg et ansvar for å bidra til nedrustning og en atomvåpenfri verden. Hadde nedrustningsarbeidet blitt gjennomført som forutsatt, ville ICANs kamp for et traktatfestet forbud mot atomvåpen vært overflødig. Det er mangelen på fremdrift i atomnedrustningsarbeidet som har gjort det nødvendig å supplere Ikke-spredningsavtalen med andre folkerettslige initiativ og forpliktelser.

Ikke-spredningsavtalen gjelder bare

for de land som har sluttet seg til den. India, Pakistan og Israel, som alle har atomvåpen, er ikke medlemmer av NPT. Nord-Korea, som har foretatt seks atomprøvesprengninger, har som kjent trukket seg fra avtalen. Global atomnedrustning kan ikke skje uten at også disse landene bidrar. De forbeholder seg imidlertid den samme rett til atomvåpen som de fem statene som hadde skaffet seg slike våpen før 1970. De fem legale atomvåpenstatene bruker på sin side disse landenes atomvåpenarsenaler som et av flere argument for hvorfor de foreløpig ikke har kunnet etterleve Ikke-spredningsavtalens krav om atomnedrustning.

Det er blant annet for å bryte denne onde sirkelen at ICAN har tatt til orde for et traktatfestet universelt forbud mot atomvåpen.

ICAN aksepterer ikke at mangelen på fremgang på atomnedrustningsområdet er en realpolitisk nødvendighet. ICAN tar et humanitært utgangspunkt og hevder at enhver bruk av atomvåpen vil medføre uakseptabel menneskelig lidelse. Det er allerede etablert folkerettslig bindende forbud mot kjemiske våpen, biologiske våpen, landminer og klasevåpen nettopp på grunn av den uakseptable skade og

lidelse som disse våpnene påfører sivilbefolkningen. Da er det fornuftsstridig at ikke også de langt farligere kjernefysiske våpnene undergis et tilsvarende folkerettslig forbud.

Påvisningen av denne rettslige diskrepansen var et viktig første skritt på veien mot en forbudstraktat. Et annet viktig skritt var Det humanitære løftet som den østerrikske regjering tok initiativet til i desember 2014. Løftet er en frivillig nasjonal forpliktelse til å arbeide for å stigmatisere, forby og eliminere atomvåpen. ICAN har gjennom en målrettet innsats bidratt til å samle bred internasjonal oppslutning om Det humanitære løftet. Til dags dato har 127 stater sluttet seg til denne forpliktelsen.

I tillegg har ICAN vært en pådriver for å få på plass et folkerettslig bindende forbud mot atomvåpen. Den 7. juli 2017 fikk det ferdigforhandlede traktatforslaget oppslutning fra 129 av FNs medlemsland. Traktaten ble åpnet for signering i høst og til nå har 56 stater signert. Når 50 stater eller mer også har ratifisert traktaten, vil den bli folkerettslig bindende for de statene som har tiltrådt den.

ICAN er en ung organisasjon og ble etablert så sent som i 2007, på initi-

- Det kan ikke hevdes med sikkerhet at avskrekkingen har virket etter sin hensikt.

ativ fra International Physicians for the Prevention of Nuclear War, fredsprisvinnere i 1985. ICAN er en løst sammenknyttet koalisjon av 468 ulike NGOer fra mer enn 100 land. Det er imponerende hvordan ICAN evner å samle så mange ulike grupperinger om et felles mål og gi en stemme til millioner av mennesker som opplever at atomvåpen ikke gir trygghet, men utrygghet.

Den norske Nobelkomite har ved tildelingen av årets fredspris til ICAN ønsket å hedre denne bemerkelsesverdige innsatsen for menneskehetens beste.

Nobelkomiteen mener at et folkerettslig forbud mot atomvåpen vil være et viktig, kanskje avgjørende, skritt på veien mot en atomvåpenfri verden. En slik målsetting er helt i kjernen av Alfred Nobels testament.

Mine damer og herrer, ICANs støtte til et globalt forbud mot atomvåpen er ikke ukontroversiell. Det må erkjennes at traktaten har mektige motstandere, men tanken om forbud mot og avskaffelse av atomvåpen er

verken naiv eller ny. Alt i 1946 tok FN til orde for atomnedrustning og et internasjonalt kontrollregime mot atomvåpen i Generalforsamlingens aller første resolusjon.

Mikhail Gorbatsjov og Ronald Reagan forsøkte under toppmøtet i Reykjavik i 1986 å bryte den kjernefysiske rustningsspiralen mellom de to supermaktene, og var nær ved å inngå en avtale om å avskaffe alle langtrekkende kjernefysiske raketter. Halv-

annet år tidligere hadde Reagan henvendt seg direkte til innbyggerne i USA og Sovjetunionen, og sagt følgende:

«En kjernefysisk krig kan ikke vinnes og må aldri bli utkjempet. Den eneste verdien i at våre to land er i besittelse av atomvåpen, ligger i å garantere at de aldri vil bli brukt. Men ville det ikke da være bedre å avskaffe dem fullstendig?»

Det er i dag viktigere enn noensinne å støtte opp om denne visjonen. Selv om verdenssamfunnet setter sin lit til at ingen ansvarlig statsleder på ny vil gi ordre om atomangrep, har vi ingen garantier for at så ikke vil kunne skje. Alle atomvåpenstater kan til tross for sine folkerettslige forpliktelser få uansvarlige ledere og bli involvert i alvorlige militære konflikter som kommer ut av kontroll.

Bruken av atomvåpen styres til syvende og sist av mennesker. Til tross for avanserte sikkerhetsmekanismer og kontrollsystemer, kan tekniske og menneskelige feil skje og konsekvensene bli katastrofale. Kan vi stole på

- Det er imponerende hvordan ICAN evner å samle så mange ulike grupperinger om et felles mål og gi en stemme til millioner av mennesker som opplever at atomvåpen ikke gir trygghet, men utrygghet.

at atomvåpenmaktens kontrollsystemer ikke en dag vil kunne saboteres av hackere som handler på vegne av fiendtlige stater, terrorister eller ekstremister?

Atomvåpen er kort sagt så farlige at det eneste ansvarlige er å arbeide for at våpnene fjernes og destrueres.

Mange mener at null-visjonen er utopisk eller endog uansvarlig.

Tilsvarende argumenter ble i sin tid brukt mot forbudstraktatene som gjaldt biologiske og kjemiske våpen, klasevåpen og landminer. Forbudet ble likevel en realitet og har medført at de fleste av disse våpnene i dag har en sterkt redusert utbredelse. Å bruke dem, er tabu.

Mine damer og herrer, Den norske Nobelkomite erkjenner at det er større utfordringer knyttet til nedrustning av atomvåpen enn de våpentyper jeg nettopp nevnte. Det er likevel ikke til å komme forbi at atomvåpenstatene gjennom Ikke-spredningsavtalen har påtatt seg en forpliktelse til å arbeide for nedrustning. Det er avtalens sentrale formål. ICAN har ved sin innsats minnet atomvåpenstatene på at dette er en forpliktelse med et reelt innhold og at forpliktelsen gjelder nå!

Philip Noel-Baker gikk i sitt Nobelforedrag i 1959 i rette med den utbredte oppfatning at fullstendig atomnedrustning er umulig å oppnå i virkelighetens verden. Han siterte en annen fredsprisvinner, Fridtjof Nansen: «*The difficult is what takes a little while; the impossible is what takes a little longer*».

Menneskene bak ICAN er utålmodige og visjonære, men de er ikke naive. ICAN erkjenner at atomstatene ikke kan avskaffe sine atomvåpen over natten. Det må skje gjennom en gjensidig, skrittvis og verifiserbar nedrustning. Men det er ICANs og Den norske Nobelkomiteens håp at et folkerettslig forbud, og et bredt folkelig engasjement, vil legge press på atomvåpenstatene og påskynde prosessen.

Mine damer og herrer, det er to personer på podiet i dag som på hver sin måte er fremragende representanter for folkebevegelsen ICAN.

Madam Setsuko Thurlow, du opplevde bombingene av Hiroshima 13 år gammel. Du har viet ditt liv til å være vitne om det som skjedde den 6. august 1945. Du har sett det som din oppgave å formidle lidelsen, redselen og døden som rammet din by. Ingen ble spart. Små barn, deres foreldre, søsken, skolekamerater og besteforeldre ble drept. Du sier at slik kan ikke krig føres og det må aldri skje igjen. Du tillater oss ikke å glemme.

Beatrice Fihn, du er generalsekretær i ICAN og har den utfordrende oppgaven å knytte ulike organisasjoner og interessegrupper sammen til innsats for et felles mål. Du er en strålende representant for de mange idealister som gir avkall på en vanlig karriere og i stedet bruker all sin tid og alle sine evner på arbeidet for en fredelig verden.

Det er en ære å ha dere her som våre gjester og vi ønsker å gi dere en stor og dypfølt takk for det arbeidet dere utfører. Vår hyllest går også til alle de

personer og organisasjoner dere representerer.

Beslutningen om å gi Nobels fredspris 2017 til The International Campaign to Abolish Nuclear Weapons har solid forankring i Alfred Nobels testamente. I testamentet angis tre ulike kriterier for tildeling av fredsprisen: innsats for folkenes forbrødring, for nedrustning og våpenkontroll, og for avholdelse og spredning av fredskongresser. ICAN arbeider iherdig for atomnedrustning. ICAN har sammen med et flertall av FNs medlemsland bidratt til folkenes forbrødring gjennom sin støtte til «Det humanitære løftet». Og ICAN har, gjennom sin inspirerende og innovative støtte til FN-forhandlingene om et internasjonalt forbud mot atomvåpen, sterkt medvirket til avholdelsen av det som i vår tid tilsvarer en internasjonal fredskongress.

La meg til slutt få sitere pave Frans, som nylig uttalte: «Masseødelegelsesvåpen, og fremfor alt atomvåpen, skaper kun en falsk følelse av sikkerhet. De kan ikke danne grunnlaget for fredelig sameksistens mellom medlemmene av den menneskelige familie, som snarere må være inspirert av en solidaritetsetikk.»

Den Norske Nobelkomite deler denne oppfatningen. Vi er dessuten overbevist om at ICAN i det foregående året mer enn noen andre har gitt arbeidet for en verden uten atomvåpen ny retning og kraft.

© The Nobel Foundation 2017

- Vi representerer det eneste rasjonelle valget.

Atomvåpnenes historie vil ta slutt

Nobelprisforedraget av Beatrice Fihn

Det er i dag en stor ære å motta Nobels fredspris for 2017 på vegne av de mange tusen inspirerende menneskene som til sammen utgjør *The Internasjonale Campaign to Abolish Nuclear Weapons*. Sammen har vi innført demokrati i nedrustingsarbeidet og endringer i folkeretten.

Vi takker ærbødigst den norske Nobelkomiteen for anerkjennelsen av vårt arbeid og for å ha skapt en ny giv i dette livsviktige arbeidet. Vi takker alle som raust har gitt av sin tid og sin energi til denne kampanjen. Vi takker alle modige utenriksministre, diplomater, ansatte i Røde Kors og Røde Halvmåne, FN-representanter, akademikere og eksperter vi har samarbeidet med for å fremme et felles mål. Og vi takker alle som har engasjert seg i å fjerne denne forferdelige trusselen fra kloden vår.

På mange steder rundt omkring i verden – i nedgravde rakettsiloer, om bord i ubåter som seiler på verdenshavene og fly som befinner seg høyt oppe i luften – finnes det 15 000 gjenstander som er i stand til å ødelegge menneskeheten. Kanskje er denne tanken så uhyrlig og omfanget av konsekvensene så ubegripelig at mange bare aksepterer denne dystre realiteten. At vi bare lever våre liv uten å tenke over alle de galskapens instrumenter som omgir oss.

For det er galskap å la disse våpnene bestemme over oss. Mange av våre kritikere hevder at vi er irrasjonelle, at vi er idealister uten noen form for

bakkekontakt. At atomvåpenstatene aldri kommer til å gi avkall på sine våpen.

Men vi representerer det eneste rasjonelle valget. Vi representerer alle dem som nekter å akseptere at atomvåpnene skal være et fast inventar på kloden, som avviser at vår skjebne skal bestemmes av et par linjer i en utskytingskode. Vår realitet er den eneste tenkelige. Alternativet er utenkelig.

Atomvåpnenes historie vil ta slutt, og det er opp til oss å bestemme hvordan denne slutten skal bli. Blir det slutten for atomvåpnene eller for oss? Det blir ett av to. Den eneste rasjonelle løsningen er å få slutt på en situasjon hvor det ikke skal mer til enn et uberegnelig raseriutbrudd for å skape gjensidig ødeleggelse.

I dag ønsker jeg å snakke om tre ting: frykt, frihet og fremtid.

- ... å få slutt på en situasjon hvor det ikke skal mer til enn et uberegnelig raseriutbrudd for å skape gjensidig ødeleggelse.

Selv de som i dag har atomvåpen innrømmer at deres nytteverdi ligger i evnen til å fremkalle frykt. Når atomvåpentilhengerne viser til atomvåpnenes «avskrekkende» virkning, hyller de frykten som et krigsvåpen. De slår seg på brystet og erklærer at de er klare til å utradere mange tusen menneskeliv på et blunk.

Da William Faulkner mottok Nobel-

prisen i 1950, sa han: «Det er bare et spørsmål om 'når jeg kommer til å bli 'blåst i luften'». Siden den tid har imidlertid denne universelle frykten blitt avløst av noe enda farligere, nemlig fornektelse. Borte er frykten for øyeblikkelig utslettelse, borte er likevekten mellom de to blokkene som lå til grunn for avskrekkingen, borte er de atomsikre bomberommene.

Men én ting er ikke borte, og det er de mange tusen atomstridshodene som har fylt oss med denne frykten. Risikoen for at atomvåpen skal bli brukt i dag er større enn på slutten av den kalde krigen. I motsetning til den kalde krigen, har vi i dag mange flere atomvåpenstater, terrorister og cyberkrigføring. Alt dette gjør oss mindre trygge.

Frykten er rasjonell. Trusselen er reell. Det er ikke klokt og forsiktig lederskap, men ren flaks som gjør at vi har unngått en atomkrig. Hvis vi ikke gjør noe, vil flaksen før eller

siden ta slutt. Et øyeblikks panikk eller ubetenksomhet, en misforstått kommentar eller et knust ego kan lett kan gjøre det umulig å unngå at hele byer legges i grus. En kalkulert militær opptrapping kan føre til et vilkårlig massedrap på sivile.

Hvis bare en ørliten andel av dagens atomvåpen blir brukt, vil det sende sot og røyk fra store branner høyt opp

i atmosfæren – noe som vil føre til at jordens overflate i over ti år vil være et kaldere, mørkere og tørrere sted enn det er i dag. Dette vil ødelegge avlingene og føre til at milliarder av mennesker risikerer å dø av sult.

Allikevel fortsetter vi å fornekte denne eksistensielle trusselen.

Men Faulkner utfordret også de kommende generasjoner i sin Nobeltale. Det er bare ved å være menneskelighetens stemme, sa han, at vi kan overvinne frykten og hjelpe menneskeheten til å bestå. Det er ICANs plikt å være denne stemmen. Å være menneskelighetens og humanitærrettens stemme; å si fra på vegne av sivilbefolkningen. Ved å gi det humanitære perspektivet en stemme vil vi avskaffe frykten og få slutt på fornektelsen. Og endelig, få slutt på atomvåpen.

Dette bringer meg til mitt andre punkt, nemlig frihet. Som International Physicians for the Prevention of Nuclear War, den første anti-atomvåpen-organisasjonen som vant denne prisen, sa fra dette podiet i 1985: «Som leger protesterer vi mot denne uholdbare situasjonen, hvor hele kloden blir holdt som gissel. Vi protesterer mot den forkvaklede moralen som går ut på at hver og én av oss konstant skal være blinket ut som et mål for utslettelse.»

Disse ordene holder fortsatt stikk i 2017. Vi må kreve å få tilbake friheten til å leve våre liv uten å være gisler som er truet av en overhengende fare for tilintetgjørelse.

– Menn – ikke kvinner! – skapte atomvåpen for å kontrollere andre, men det i stedet slik at vi blir kontrollert av dem.

Menn – ikke kvinner! – skapte atomvåpen for å kontrollere andre, men det i stedet slik at vi blir kontrollert av dem. De ga oss falske løfter. Ved å gjøre konsekvensene av å bruke disse våpnene så hinsides vår fatteevne, ville enhver konflikt bli uakseptabel, noe som ville fri oss fra krig.

Men i stedet for å fri oss fra krig, førte disse våpnene oss til randen av krig mange ganger under den kalde krigen. Og i dette århundret har disse våpnene ført oss stadig nærmere krig og konflikt. I Irak, i Kasjmir, i Nord-Korea. Det at disse våpnene eksisterer fører til at andre slutter seg til atomvåpenkappløpet. De gjør oss ikke trygge, de skaper konflikter.

Som en annen vinner av Nobels fredspris, Martin Luther King Jr, sa det fra dette podiet i 1964, er disse våpnene et middel til både «folkemord og selvmord». De er en gal manns våpen som konstant er rettet mot vår tinning. Disse våpnene skulle gjøre oss frie, men de fratrar oss vår frihet.

Det at disse våpnene bestemmer over oss er et angrep på demokratiet. Men de er bare våpen. De er bare redskaper. På samme måte som de ble skapt i en geopolitisk sammenheng, kan de lett avskaffes hvis de ses i en humanitær sammenheng.

Det er nettopp dette ICAN har satt seg fore å gjøre – og det tredje punktet jeg

ønsker å snakke om her, er fremtiden. Jeg har i dag æren av å dele dette podiet med Setsuko Thurlow, som har satt seg som mål her i livet å bære vitnesbyrd om atomkrigens grusomheter.

Hun og hibakushaene var med på starten av denne historien og det vårt felles ansvar å sørge for at de får oppleve slutten av den. De gjenopplever sin smertefulle fortid om og om igjen, slik at vi kan skape en bedre fremtid.

Det finnes hundrevis av organisasjoner som sammen med ICAN har bidratt til stor fremgang i arbeidet for en slik fremtid. Det finnes tusenvis av utrettelige kampanjemedlemmer rundt om i verden som hver eneste dag arbeider med denne utfordringen. Det finnes millioner av mennesker rundt om i verden som har stått skulder ved skulder med kampanjemedlemmene for å vise flere hundre millioner andre at en annen fremtid virkelig er mulig.

De som sier at fremtiden ikke er mulig må vike plassen for dem som er i ferd med å gjøre fremtiden til en realitet.

Denne grasrotbevegelsens arbeid, basert på vanlige menneskers innsats, kulminerte i år med at det hypotetiske rykket ett skritt nærmere det virkelige da 122 nasjoner forhandlet frem og inngikk en FN-traktat om å forby disse masseødeleggelsesvåpnene. Traktaten som forbyr atomvåpen

– De som sier at fremtiden ikke er mulig må vike plassen for dem som er i ferd med å gjøre fremtiden til en realitet.

viser vei for fremtiden på et tidspunkt hvor vi er inne i en dyp global krise. Den er et lys i en dyster tid.

Og den er mer enn det, den gir oss et valg. Et valg mellom to ulike avslutninger: Slutten for atomvåpen eller for oss.

Det er ikke naivt å tro på det første valget. Det er ikke irrasjonelt å tro at atommakter kan ruste ned. Det er ikke idealistisk å tro på liv fremfor frykt og ødeleggelse; det er en nødvendighet.

Alle av oss står overfor et slikt valg. Og jeg vil innstendig anmode alle nasjoner om å slutte seg til Traktaten om forbud mot atomvåpen.

- USA, velg frihet fremfor frykt.
- Russland, velg nedrusting fremfor ødeleggelse.
- Storbritannia, velg rettsstaten fremfor undertrykkelse.
- Frankrike, velg menneskerettigheter fremfor terror.
- Kina, velg fornuft fremfor irrasjonalitet.
- India, velg mening fremfor meningsløshet.
- Pakistan, velg logikk fremfor undergang.
- Israel, velg sunn fornuft fremfor utsettelse.
- Nord-Korea, velg visdom fremfor ødeleggelse.

Til de nasjoner som tror de er beskyttet av atomvåpenparaplyen: Vil dere virkelig være med på å ødelegge dere selv og andre på egne vegne? Til alle nasjoner: Velg å gjøre slutt på

atomvåpen fremfor å gjøre slutt på oss! Det er dette valget Traktaten om forbud mot atomvåpen tilbyr. Slutt dere til denne traktaten.

Vi borgere lever under falskhetens paraply. Disse våpnene gjør oss ikke trygge, de forurenser vår jord og vårt vann, de forgifter våre kroppar og de har tatt vår rett til livet som gissel.

Til alle verdens borgere: Stå sammen med oss og krev at deres regjeringer skal velge menneskelighetens side og signere denne traktaten. Vi kommer ikke til å slappe av før samtlige stater har sluttet seg til fornuftens side.

– Slutten er uunngåelig. Men blir det slutten for atomvåpnene eller for oss? Vi må velge ett av to.

I dag er det ingen nasjoner som skryter av at de har kjemiske våpen. Det er ingen nasjoner som hevder at det under ekstreme omstendigheter er akseptabelt å bruke nervegassen sarin. Det er ingen nasjoner som påberoper seg retten til å påføre sine fiender pest eller polio.

Det er fordi det er fastsatt internasjonale standarder og fordi oppfatningene har endret seg. Og nå har vi endelig fått en klar og tydelig standard mot atomvåpen.

Radikale fremskritt starter aldri med en universell enighet. Med hver eneste ny signatarstat og for hvert år som går vil denne nye realiteten få stadig mer fotfeste. Dette er veien fremover. Det finnes bare én vei for å forhindre bruk av atomvåpen, nemlig å forby og eliminere dem.

Atomvåpen er nå, som kjemiske våpen, biologiske våpen, klasevåpen og landminer før dem, blitt forbudt. Deres eksistens er umoralsk. Deres avskaffelse er i våre hender. Slutten er uunngåelig. Men blir det slutten for atomvåpnene eller for oss? Vi må velge ett av to.

Vi er en bevegelse som går inn for rasjonalitet. For demokrati. For frihet fra frykt. Vi er kampanjemedlemmer i 468 organisasjoner som jobber for å sikre fremtiden, og vi representerer den moralske majoritet, de milliarder av mennesker som velger livet fremfor døden og som sammen vil oppleve slutten på atomvåpen.

© The Nobel Foundation 2017

La dette være starten på slutten for alle atomvåpen!

Setsuko Thurlows Nobelprisforedrag

Det er et stort privilegium å få lov til å ta imot denne prisen sammen med Beatrice på vegne av alle de fantastiske menneskene som ICAN-bevegelsen består av. Hver og én av dere gir meg et enormt håp om at vi kan – og vil – bringe atomvåpenepoken til opphør.

Jeg taler til dere som ett av medlemmene i hibakusha-familien – det vil si de av oss som ved et mirakel overlevde atombombene i Hiroshima og Nagasaki. I over mer enn sytti år har vi arbeidet for en total avskaffelse av atomvåpen.

Vi har stått sammen i solidaritet med dem som er blitt skadet i forbindelse med produksjon og testing av disse forferdelige våpnene rundt om i verden. Mennesker fra steder som vi for lengst har glemt navnene på, som Moruroa, Ekker, Semipalatinsk, Maralinga, Bikini. Mennesker som opplevde at deres jord- og havområder ble bestrålt, at deres kropper ble utsatt for eksperimenter og at deres kulturer ble ødelagt for alltid.

Vi slo oss ikke til ro med å være ofre. Vi nektet å vente på en øyeblikkelig infernalsk slutt eller en langsom forgiftning av vår klode. Vi nektet å sitte stille og skrekkslagne mens de såkalte stormaktene ledet oss gjennom den kjernefysiske skumringen og ubekymret brakte oss nærmere den kjernefysiske midnattstimen. Vi reiste oss. Vi delte våre historier om overlevelse. Vi sa: Det er umulig for humanitet og atomvåpen å eksistere side om side.

I dag, i denne salen, ønsker jeg at dere skal føle nærværet av alle de som døde i Hiroshima og Nagasaki. Jeg vil at dere skal føle at det over og rundt oss er en stor sky med 250.000 sjeler. Hver person hadde et navn. Hver person var elsket av noen. La oss sørge for at de ikke døde forgjeves.

Jeg var bare 13 år da USA slapp den første atombomben over min hjemby Hiroshima. Jeg husker fortsatt den morgenen klart og tydelig. Kl. 8:15 så vi et blendende blå-hvitt lysglimt fra vinduet. Jeg husker følelsen av å sveve i lufta.

– Det er umulig for humanitet og atomvåpen å eksistere side om side.

Da jeg kom til meg selv igjen, var det stille og mørkt, og jeg oppdaget at jeg satt fast under den sammenraste bygningen. Jeg begynte å høre svake rop fra mine klassekamerater: «Mamma, hjelp meg. Gud, hjelp meg.»

Så plutselig, kjente jeg et par hender

- Hvert eneste sekund, hver eneste dag utgjør atomvåpnene en fare for alle vi er glade i og alt det vi har kjært.

som berørte min venstre skulder og jeg hørte en mann si: «Ikke gi opp! Fortsett å dytte! Jeg skal forsøke å få deg løs. Ser du det lyset som kommer gjennom den åpningen? Kryp mot det så raskt du kan.» Da jeg krøp ut, stod ruinene i brann. De fleste av mine klassekamerater som var i den bygningen ble brent levende. Rundt meg så jeg en total og ubegripelig ødeleggelse.

Et opptog av spøkelsesaktige skikkelser slepte seg forbi. Mennesker med groteske skader, med blødende, forbrente, svidde og oppsvulmede kropp. De manglet kroppsdeler og kjøtt og hud hang i laser fra beina deres. Noen hadde øyeeplene hengende i hendene. Hos noen hadde buken sprukket og tarmene hang ut. Den ekle stanken av brent menneskekjøtt fylte luften.

Slik ble min elskede hjemby utradert med en bombe. De fleste av innbyggerne var sivile som ble forbrent, fordampet, forkullet – blant dem medlemmer av min egen familie og 351 av mine skolekamerater.

I ukene, månedene og årene som fulgte skulle ytterligere flere tusen dø, ofte på tilfeldig og mystisk vis, som følge av senvirkningene av strålingen. Selv den dag i dag er det overlevende som dør av stråleskader.

Hver gang jeg minnes Hiroshima, er det første som dukker opp i mitt hode bildet av min fire år gamle nevø Eiji – og den lille kroppen hans som var blitt

- Alle ansvarlige ledere kommer til å signere denne traktaten. Og historien vil ikke være nådig med dem som avviser den.

til en ugjenkjennelig klump av smeltet kjøtt. Med svak stemme tryglet han om vann helt til døden kom og befridde han fra sine lidelser.

For meg står han som en representant for alle uskyldige barn i verden som i dag trues av atomvåpen. Hvert eneste sekund, hver eneste dag utgjør atomvåpnene en fare for alle vi er glade i og alt det vi har kjært. Vi kan ikke tolerere denne galskapen lenger.

På grunn av våre lidelser og vår kamp for å overleve – og bygge opp et nytt liv fra asken – ble vi hibakushaer overbevist om at vi er nødt til å advare verden om disse apokalyptiske våpnene. Om og om igjen har vi fortalt om det vi opplevde.

Allikevel har det vært noen som har nektet å se på Hiroshima og Nagasaki som grusomheter – som krigsforbrytelser. De aksepterte propagandaen om at dette var «gode bomber» som hadde fått slutt på en «rettferdig krig». Det var denne myten som førte til det katastrofale atomvåpenkappløpet – et kappløp som pågår den dag i dag.

Ni nasjoner truer fortsatt med å brenne ned hele byer, å ødelegge livet på jorden, å gjøre det umulig for kommende generasjoner å leve i vår vakre verden. Å utvikle atomvåpen betyr ikke at et land løftes opp til storhet,

men at det synker ned i den dypeste fordervelse. Disse våpnene er ikke et nødvendig onde, de er det ytterste onde.

7. juli i år ble jeg overveldet av en enorm glede da et stort flertall av verdens nasjoner vedtok Traktaten om forbud mot atomvåpen. Jeg som hadde opplevd menneskeheten på sitt verste, fikk denne dagen oppleve menneskeheten på sitt beste. Vi hibakushaer hadde ventet på dette forbudet i syttito år. La dette være starten på slutten for alle atomvåpen.

Alle ansvarlige ledere kommer til å signere denne traktaten. Og historien vil ikke være nådig med dem som avviser den. Nå er det slutt på at deres abstrakte teorier skal kunne dekke over noe som i praksis betyr folkemord. Nå er det slutt på at «avskrekking» skal oppfattes som noe annet enn avskrekking for nedrusting. Nå er det slutt på å leve under en atomsky av frykt.

Til lederne i land som har atomvåpen – og deres medsammensvorne under den såkalte «atomparaplyen», vil jeg si dette: Lytt til våre vitnesbyrd. Ta hensyn til vår advarsel. Og vær klar over at deres handlinger har konsekvenser. Dere inngår alle i et voldssystem som setter menneskeheten i fare. La oss alle være på vakt mot ondskapens banalitet.

**- Disse våpnene er ikke et nødvendig onde,
de er det ytterste onde.**

Jeg bønnfaller hver eneste president og utenriksminister i alle verdens nasjoner om å slutte seg til denne traktaten og én gang for alle fjerne trusselen om kjernefysisk tillintetgjørelse.

Da jeg var denne jenta på 13 år som lå fastklemt i ruinene fortsatte jeg å dytte. Jeg fortsatte å bevege meg mot lyset. Og jeg overlevde. Vårt lys i dag

er forbudstraktaten. Til alle dere som sitter i denne salen og til alle dere som hører på rundt om verden vil jeg gjenta de ordene som ble ropt til meg i ruinene av Hiroshima: «Ikke gi opp! Fortsett å dytte! Ser dere lyset? Kryp mot lyset.»

Når vi i kveld går i fakkeltog gjennom Oslos gater, la oss følge hverandre ut av atomterrorens mørke natt. Uansett

hvilke hindringer vi måtte støte på, skal vi fortsette å bevege oss, dytte på og dele dette lyset med andre. Vi er lidenskapelig opptatt av og engasjert i at vår egen verdifulle klode skal overleve.

© The Nobel Foundation 2017

To tusen fakler for fredsprisvinnerne

Tradisjon tro ble det arrangert fakkeltog som en hyllest til nobelprisvinneren ICAN den 10. desember. Arrangør var Norges Fredsråd sammen med bl.a. LO, Norsk Tjenestemannslag, Fagforbundet, Norsk Folkehjelp, Nei til atomvåpen, og NLA, samt et 30-talls andre tilsluttede organisasjoner og politiske partier. Det anslås at over 2000 mennesker deltok – og det til tross for en bitende kulde! Det var en jubel og et engasjement blant appellanter og tilhørere man sjelden opplever – og det ble så tydelig at årets nobelpristildeling har gitt medvind og glød til nedrustningsbevegelsen.

Kveldens appellanter var bl.a. Abid Raja (V), Bård Vegar Solhjell (SV), Erling Borgen (Nei til Atomvåpen), Rebecca Johnson og Anne Marte Skaland (ICAN) og Henriette Westhrin (Norsk Folkehjelp). Britiske Fabian

Hamilton – Jeremy Corbins skygge-minister for fred og nedrustning – holdt en skarp appell. Han var klar på at han, og visstnok også Labour-leder Corbyn, ønsker at atomvåpenmakten Storbritannia skal signere forbudsavtalen.

Fra appeller og musikk på Jernbanetorget var det et langt og lysende

folkehav som til Sykepleierforbundets trommekorps sine rytmer gikk i kø til Grand hotell. Der kunne fredsprismottakerne Beatrice Fihn og Setsuko Thurlow fra balkongen ta imot hyllest og den spontane allsangen til protesthymnen «We shall overcome». Da var det utvilsomt flere enn meg med gåsehud og fuktig øyekrok.

MARI JETLUND
STYREMEDLEM
NORSKE LEGER MOT
ATOMVÅPEN

Hva om Oslo ikke lengre fantes?

Som oppstart på Nobelprismarkeringen, arrangerte NLA i samarbeid med Norges Røde Kors og Norsk medisinerstudentforening seminaret: *What if Oslo was no more?* på Røde Kors huset fredag 8. desember 2017.

Møtet ble ledet av lege og journalist *Charlotte Lunde* fra NLA, og samlet 50-60 deltakere hvorav vel halvparten var tilreisende ICANere. Formålet var å gå igjennom de humanitære argumentene for et forbud mot atomvåpen, altså kjernen i Nobelkomiteens begrunnelse for å gi fredsprisen til ICAN. Etter innleggene stilte Lunde paneldeltakerne gode oppfølgende spørsmål, slik at det ble en engasjerende meningsutveksling.

Først ute av de fire innledderne var IPPNWs co-president *Ira Helfand* fra USA, som på sin vanlige lavmælte, men likevel inntrengende måte beskrev hva som vil skje ved et realistisk scenario av et atomvåpenangrep mot en storby. De kombinerte ødeleggelsene av varme, trykk og stråling vil umiddelbart drepe hundretusener, kanskje flere millioner mennesker. Helfand understreket at skadeomfanget vil bli langt større enn i Hiroshima og Nagasaki, både fordi moderne atomvåpen er 10-30 ganger kraftigere enn 1945-bombene, men først og fremst fordi byer vil bli rammet av mange atomvåpen samtidig. USA har for eksempel til enhver tid minst 100 kjernefysiske stridshoder rettet mot Moskva.

Deretter overtok *Bernt Apeland*, ny generalsekretær i Norges Røde Kors, som gikk igjennom det humanitære initiativet for en forbudsavtale mot atomvåpen. Ut fra det faktagrunnlaget som denne prosessen brakte fram, ble forbudsavtalen den eneste logiske konklusjon. Avtalen bringer nedrustningsarbeidet et stort steg framover, men mye arbeid gjenstår, sa Apeland. Han understreket viktigheten av å jobbe videre for å utvide og styrke koalisjonen av stater, ikke-statlige organisasjoner, akademikere og andre i arbeidet for økt oppslutning om forbudsavtalen. Vi må fortsette å angripe den utdaterte, men ennå utbredte forestillingen om at atomvåpen beskytter oss. For Norge er det naturlig å fokusere på NATOs rolle i opprettholdelsen av avskrekkingspolitikken.

Susi Snyder fra Pax, Nederland har vært én av de viktigste personene i ICANs «indre kjerne». Hun åpnet sitt innlegg med å si at vi lever i mer skremmende tider enn på lenge. Vi er «one tweet from Armageddon» sa hun og la til at vi kan ikke lenger satse på at flaksen redder oss fra en kjernefysisk katastrofe. Atomvåpen spiller nå en større rolle enn på mange år i krigsplanleggingen til USA og NATO.

Paneldeltakerne. Fra venstre: *Terje Skavdal*, *Bernt Apeland*, *Susi Snyder* og *Ira Helfand*

Atomvåpen planlegges brukt mot militære mål, men også mot det nasjonalt lederskap (altså mot hovedsteder) og for å ramme infrastruktur. NATO øver årlig på bruk av atomvåpen.

Men, sa Susi: – vi har en plan! Vi må nå bruke fredsprisen for alt hva den er verdt til å presse videre for å stigmatisere og forby atomvåpen.

Terje Skavdal fra Norsk Folkehjelp var siste innleder. Han har lang internasjonal erfaring fra nødsarbeid og katastrofeplanlegging, men sa at han aldri hadde opplevd en katastrofe man var godt nok forberedt på. Han trakk fram sine erfaringer fra Fukushima-ulykken, hvor det var svært vanskelig å få etablert noen effektiv internasjonal nødhjelp til de rammede områdene. Når det gjelder atomvåpenangrep, var Skavdal helt kategorisk: det finnes ingen troverdige planer for hvordan redningsarbeidet skal organiseres etter en slik hendelse. Han viste til FN-rapporten *An illusion of Safety* (United Nations Institute for Disarmament Research, Geneve 2014) som i likhet med Verdens helseorganisasjon i 1980-årene konkluderte med at den eneste effektive respons er å forhindre at atomvåpen noen gang blir brukt.

JOHN GUNNAR MÆLAND
STYREMEDLEM
NORSKE LEGER MOT
ATOMVÅPEN

Juridiske perspektiver på atomvåpenforbudet

I forbindelse med Nobelprisuka arrangerte Juristenes utdanningscenter (JUS) og Røde Kors et dagsseminar om folkeretten og atomvåpenforbudet. Seminaret ga utdanningspoeng for jurister, men de fleste fram møtte på Røde Kors-huset denne dagen var nok norske og utenlandske aktivister.

Doktor i juss *Gro Nystuen* framsto med sin store kompetanse, blant annet som mangeårig rådgiver for UD, som et naturlig valg som innleder. Hennes foredrag beskrev muligheter og begrensinger for forbudsavtalen innenfor dagens internasjonale lovverk

Bonnie Docherty gjennomgår forbudsavtalen.

MARTIN MIKKELSEN
STYREMEDLEM
NORSKE LEGER MOT
ATOMVÅPEN

og avtaler. Hun understreka at NATO-samarbeidet ikke inneholder noen rettslig binding som hindrer Norge i å signere et forbud, men innrømte at press fra de andre NATO-landene nok vil gjøre dette politisk vanskelig.

Lou Maresca, seniorrådgiver ved Det internasjonale Røde Kors sin juridiske avdeling gikk nærmere inn på humanitærrettens krav til våpen brukt i krig og konflikter. Denne delen av folkeretten er en del av sedvane-retten og har derfor gyldighet for alle land. Humanitærretten forbyr våpen som ikke skiller mellom sivile og militære mål; eller som påfører sivilbefolkningen uforholdsmessige skadevirkninger; eller som gir stridende unødvendige lidelser; eller som fører til omfattende og langvarige miljøskader.

Tim Wright snakker om ICAN.

En glad gjeng IPPN Wore fra mange land i Oslo

Bonnie Docherty, foreleser ved avdeling for folkerett ved Harvard, tok for seg den nye atomvåpentraktaten fra en juridisk synsvinkel. Hun trakk særlig fram at avtalen inneholder positive forpliktelser for å kompensere de tap og skader atomvåpen har påført folkegrupper og miljø. Hun konkluderte med at avtalen må anses som et juridisk gjennombrudd.

Gro Nystuen sammenfatta de juridiske bidragene og dro paralleller til det vellykka arbeidet med forbud mot andre masseødelegelsesvåpen. I likhet med forbudet mot biologiske våpen, forbyr atomvåpentraktaten eksplisitt statene å medvirke til utvikling av slike våpen, noe som får konsekvenser for internasjonale økonomiske investeringer. Som eksempel nevnte hun den norske stats pensjonsfond i utlandet.

Til sist gikk *Tim Wright* fra ICAN gjennom sivilsamfunnets rolle i arbeidet for et forbud mot atomvåpen. Han la vekt på dreiningen bort fra sikkerhetspolitiske argumenter til de humanitære aspektene av atomvåpen som en vesentlig forutsetning for å berede grunnen for forbudet mot atomvåpen. Her hadde både eksperter og ofre for atomvåpen spilt en viktig rolle.

Nedrustningsresolusjoner i FNs førstekomite 2017

FNs førstekomite for nedrustning og internasjonal sikkerhet, som forbereder saker for generalforsamlingen, hadde høsten 2017 mye oppmerksomhet rettet mot Treaty on the prohibition of nuclear weapons (TPNW) som var blitt vedtatt 7.7.17 og åpnet for signering 20.9.17. Forbudstraktaten er det største fremskrittet for atomnedrustning siden 1990-tallet, men ifølge reachingcriticalwill.com var stemningen i komiteen preget av en heftig retorikk der motstanderne av forbudet mente at det virker splittende, mens tilhengerne hevdet at det er atomvåpnene som splitter verden.

Resolusjoner i FNs generalforsamling er målsettinger og anbefalinger som ikke er juridisk bindende, men voteringene må kunne betraktes som offisielle meningsmålinger der alle FNs 193 medlemsland deltar. I alt 58 resolusjoner, hvorav minst 18 primært angår atomvåpen, var oppe til votering i førstekomiteen i 2017. Syv av disse siste, som er valgt fordi de har vært omtalt i medlemsbladet i tidligere år, presenteres her med vekt på stemmetallene, som med unntak av L.45 er hentet fra de endelige voteringene i generalforsamlingen. Stemmene er summert under «ja», «nei», og «avsto» fra stemmegivning. Atomvåpenstater navngis bortsett fra USA, Storbritannia

og Frankrike som systematisk stemte nei og derfor bare registreres sammen med andre neistemmer fra NATOs 29 medlemsland. Norge og enkelte andre NATO-land navngis når de avsto fra å stemme (ingen av dem stemte ja). Iran som har problemer i feltet, men som deltok i forbudsforhandlingene, noteres også.

L.6 «Taking forward multilateral nuclear disarmament negotiations» handler om TPNW. Det «gjøntas at ytterligere tiltak, både praktiske og juridisk bindende, for irreversibel, verifiserbar og transparent destruksjon av atomvåpen vil behøves for å oppnå og vedlikeholde en atomvåpenfri verden». Dette er interessant på bakgrunn av den pågående debatten her hjemme om hvorvidt et forbud bør komme før eller etter nedrustningen. Svaret er begge deler. TPNW åpner for nedrustningsprosessen som vil måtte avsluttes med et mer detaljert juridisk bindende rammeverk. Votering: **Ja:** 125 inkl. Iran; **Nei:** 39 inkl. 29 NATO-land pluss Kina, India, Israel, Pakistan, Russland; **Avsto:** 14 inkl. Nord-Korea.

L.19 «Towards a nuclear-weapon-free world: accelerating the implementation of nuclear disarmament commitments» (NAC-resolusjonen) har historie tilbake til 1998. Den er lang og detaljert, men er tydelig på at den ønsker TPNW velkommen. Israel, India og Pakistan oppfordres til å tiltre NPT som atomvåpenfrie stater, men det må være helt urealistisk så lenge de fem atomvåpenstatene som er med i NPT beholder sine atomvåpen. Votering: **Ja:** 137 inkl. Iran; **Nei:** 31 inkl. 26

NATO-land pluss Kina, Nord-Korea, India, Israel, Russland; **Avsto:** 6 inkl. 3 NATO-land (Norge, Island, Canada) og Pakistan.

L.57 «Follow-up to the advisory opinion of the International Court of Justice on the legality of the threat or use of nuclear weapons» (Malaysia-resolusjonen) har historie tilbake til 1994 (kf. Haag-domstolens Advisory opinion om lovligheten av atomvåpen). I motsetning til tidligere år oppfordres ikke statene til å forhandle om en konvensjon, men til å engasjere seg i internasjonale forhandlinger om nedrustning under TPNW. Votering (Nord-Korea fraværende): **Ja:** 131 inkl. Kina, Pakistan og Iran; **Nei:** 31 inkl. 27-NATO-land pluss Israel, Russland; **Avsto:** 18 inkl. 2 NATO-land (Canada, Island) pluss India.

L.47 «Convention on the prohibition of the use of nuclear weapons» har vært en gjenganger i 56 år, siden 1961. Prof. Roger Clark, Rutgers University, USA, antydte allerede i 1996 at en FN-resolusjon som har vært vedtatt med så stort flertall gjennom så mange år måtte «amount to an authoritative interpretation of both humanitarian law treaties and the Charter as applied to the new circumstances of nuclear weaponry». Resolusjonen nevner ikke TPNW, men oppfordrer (det handlingslammete) Conference on Disarmament (CD) i Geneve til å forhandle frem en konvensjon. Votering: **Ja:** 123 inkl. Kina, India (sponsor), Pakistan og Iran; **Nei:** 50 inkl. Israel og 29 NATO-land; **Avsto:** 10 inkl. Russland og Nord-Korea.

KIRSTEN OSEN
RÅDSMEDLEM
NORSKE LEGER MOT
ATOMVÅPEN

Tabellen viser summarisk resultatet av de ni atomvåpenstatenes voteringer i de syv resolusjonene. Nord-Korea var fraværende på én votering.

ATOMVÅPENSTATENES VOTERINGER			
	Ja	Nei	Avstår
Nord-Korea	1	1	4
Kina	3	2	2
India	3	2	2
Pakistan	3	1	3
Russland	0	6	1
Israel	0	7	0
USA	0	7	0
Storbritannia	0	7	0
Frankrike	0	7	0

Følgende to resolusjoner L.5 og L.17, som skriver seg fra 2015, har begge sterke beskrivelser av atomvåpenenes virkninger og etiske utfordringer. Men de er påfallende forskjellige når det gjelder NATO-stemmer. Dette er interessant på bakgrunn av antydningen fra Reachingcriticalwill.com om at NATO-land hadde instruks om ikke å stemme over resolusjoner som ønsker TPNW velkommen.

L.5 «Humanitarian consequences of nuclear weapons» nevner ikke TPNW. Votering: **Ja:** 141 inkl. India og Iran; **Nei:** 15 inkl. Israel, Russland og 11 NATO-land; **Avsto:** 27 inkl. Kina, Nord-Korea, Pakistan og 17 NATO-land (deriblant Norge, Danmark, Canada, Nederland, Island, Italia).

L.17 «Ethical imperatives for a nuclear-weapons-free world» ønsker TPNW velkommen. Votering: **Ja:** 130 inkl. Iran; **Nei:** 36 inkl. Israel, Russland og alle 29 NATO-land; **Avsto:** 15 inkl. Nord-Korea, Kina, India og Pakistan. NATO stemte altså samlet nei til L.17, men det gjorde de også i 2016 før TPNW var et faktum.

L.45 «Follow-up to the 2013 high-level meeting of the General Assembly on nuclear disarmament», stammer som tittelen antyder fra et tilsvarende møte 26. september 2013 på 30 årsdagen for at den russiske offiseren Stanislav Petrov reddet verden fra en atomkrig (se medlemsblad nr. 3/2017 «Stanislav Petrov død»). Det ble den gang bestemt at

26. september skal være FNs nedrustningsdag og at FN skulle arrangere et tilsvarende møte 5 år senere for å sjekke hvor langt nedrustningen er kommet. Det fastslås at møtet skal holdes i New York i regi av FN 14.–16. mai 2018 med et forberedende møte 28. mars. Resolusjonen noterer at TPNW er vedtatt, men uttaler seg ikke om den er velkommen. Votering: **Ja:** 129 inkl. Kina, Nord-Korea, India, Pakistan, Iran; **Nei:** 30 inkl. Israel, Russland og 24 NATO-land; **Avsto:** 12 inkl. 5 NATO-land (Norge, Island, Hellas, Portugal, Bulgaria).

Atomvåpenstatenes stemmer til de syv resolusjonene er oppsummert i tabellen. Denne indikerer at den mest systematiske motstanden mot atomnedrustning kommer fra NATOs atomvåpenstater og Israel. Russland følger hakk i hel, mens Asias atomvåpenstater inkludert Nord-Korea viser mer spredning med flere voteringer som er positive til nedrustning. I denne forbindelsen kan det være verdt å merke seg at Iran stemte ja til alle syv resolusjoner.

Konklusjon

Artikkelen er basert på et begrenset utvalg av resolusjoner, og tillater alene ikke bastante konklusjoner, hverken om atomvåpenstatenes holdninger til FNs anbefalinger om nedrustning eller om forskjeller mellom NATO-landene i disse spørsmålene. Men funnene sammenfaller med tendenser som medlemsbladet har kunnet følge gjen-

nom flere år. Det gjelder også min artikkel «FN-resolusjoner om en konvensjon mot atomvåpen» i nr. 1/1996 som viser at 17 land, nemlig de den gang 15 NATO-landene pluss USAs allierte Australia og New Zealand, i en lang periode under den kalde krigen var alene om å stemme nei til resolusjonen som her har nummer L.47 (se ovenfor). Hvis inntrykket som tabellen viser er riktig, og det er liten grunn til å tvile på det, hviler det et enormt ansvar på NATO for å ta initiativ til å invitere samtlige atomvåpenstater til seriøse nedrustningsforhandlinger. Så lenge NATO har atomvåpen vil andre ha det. Det var NATO som startet galskapen. NATO kan ikke avskaffe atomvåpen alene, men som den mektigste militæralliansen i verden har NATO hovedansvaret for at arbeidet kommer i gang.

Tendensen for NATO-allierte til å stemme i flokk er sterkt betenkelig. I FN teller hvert enkelt lands stemme likt, men med NATO sikrer USA seg en 29-doblet vektning av sin stemme. Det gis heldigvis hederlige unntak fra lydigheten. Som det fremgår av voteringsoversiktene, avsto Norge sammen med Island og Canada og et variert antall andre allierte i fire av de syv voteringene. Stemmelistene gir en pekepinn om hvilke NATO-land Norge kan samarbeide med for å få NATO til å gå i bresjen for å eliminere atomvåpen og redde menneskeheten og våre medskapninger fra kjernefysisk utslettelse.

Styrets forslag til lovendringer, Landsmøtet 2018

Styret i NLA foreslår at man åpner for støttemedlemsskap i NLA.

Dette nødvendiggjør følgende lovendringer (ny tekst markert i uthevet skrift):

2. Foreningen er partipolitisk uavhengig. Foreningen er åpen for alle norske leger og lege-studenter. Foreningen er også, etter styrets innstilling og vedtak, åpen for fullt **ordinært** medlemskap for personer med særlig relevant faglig bakgrunn.

Andre personer kan bli støttemedlem uten stemmerett, men med forslagsrett.

4. Foreningens høyeste organ er landsmøtet. På landsmøtet har alle med gyldig medlem-skap adgang. **Bare ordinære medlemmer har stemmerett.** Medlemskap er bare gyldig når kontingenten er betalt senest en måned før landsmøtet.

6. Landsmøtet velger foreningens leder. Dessuten velges et styre som skal bestå av minst fire personer i tillegg til lederen. Minst to av styrets medlemmer skal være bosatt utenfor Oslo- regionen. Landsmøtet velger også revisor og valgkomité som skal bestå av minst to av foreningens medlemmer utenfor styret. **Bare ordinære medlemmer kan velges til leder, styremedlem og medlem av valgkomité.** Styret oppnevner et råd bestående av medlemmer som ved behov skal gi styret råd og bistand. Ett av rådsmedlemmene foreslått av styret, deltar på styremøtene uten stemmerett og holder øvrige rådsmedlemmer løpende orientert om foreningens arbeid.

NLAs landsmøte 2018

Bergen, lørdag 14. april 2018

STED: Institutt for global helse og samfunnsmedisin

ADRESSE: Kalfarveien 31, 5018 Bergen

Som vanlig blir det et åpent møte samme sted lørdag formiddag og work-shops søndag før lunsj.

Vi har uformell sosial samling fredag kveld samt felles middag lørdag kveld.

Påmelding til disse arrangementene innen 10. april til:

john.meland@uib.no eller på mobil 900 81 052.

Ytterligere detaljer om programmet vil bli lagt ut på NLAs nettsider:

www.legermotatomvapen.no

Foreløpig program for helgen:

FREDAG 13. APRIL

1900– Sosial samling (sted oppgis senere)

LØRDAG 14. APRIL

Sted: Institutt for global helse og samfunnsmedisin, Kalfarveien 31, 5018 Bergen.

1030–1300 Åpent møte (program annonseres senere)

1300–1400 Lunsj

1400–1530 Landsmøte

1600–1800 Byvandring/utflukt til Fløyen

1900– Middag på en av byens restauranter (sted oppgis senere)

SØNDAG 15. APRIL

Sted: Institutt for global helse og samfunnsmedisin, Kalfarveien 31, 5018 Bergen.

1030–1300 Work-shops

DAGSORDEN FOR LANDSMØTET:

1. Valg av referent og møteleder
2. Innkalling til årsmøte og dagsorden
3. Referat fra årsmøte 2017 – godkjenning
4. Regnskap 2017
5. Årsrapport 2017
6. Handlingsprogram 2018
7. Budsjettforslag 2018
8. Kontingentsatser for 2019
9. Forslag fra styret om endring i NLA's lover
10. Valg av styreleder og styremedlemmer
11. Valg av valgkomite
12. Oppnevning av revisor

Vi trenger epostadressen din!

Vi vil nå flest mulig medlemmer per epost.

Send en epost til info@legermotatomvapen.no

Da blir det enklere for oss å nå deg.

Kjenner du noen som vil være med å støtte arbeidet for en tryggere verden?
Spør om de vil bli medlem idag!

Innmelding gjøres enkelt via legermotatomvapen.no

IPPNW